

Overzicht onderzoek interventies met paarden

Er zijn verschillende soorten onderzoek: beschrijvend (kwalitatief, exploratief), haalbaarheid, klanttevredenheid en effectonderzoek. Effect onderzoek kan per individu plaatsvinden (case-study) of in groepen.

In de wetenschap wordt een interventie pas als “effectief” of “evidence-based” beoordeeld als er onderzoek gedaan is naar de effecten/uitkomsten, waarbij een behandelde groep vergeleken wordt met een controlegroep, met voldoende proefpersonen om een statistisch significant resultaat te verkrijgen (25-50 personen) en als de resultaten in een wetenschappelijk tijdschrift gepubliceerd worden. Er is erg weinig van dit soort onderzoek gedaan met interventies met paarden.

Onderstaand een overzicht van alle soorten onderzoek, onderverdeeld in categorie: orthopedagogisch rijden, coaching/counseling, leiderschap, psychotherapie, zorgboerderijen en mens-paard band/leergedrag paard.

Dit overzicht wordt met enige regelmaat aangevuld.

Orthopedagogisch paardrijden (equithérapie)

2011. Animal-assisted interventions in internal and rehabilitation medicine: a review of the recent literature. Munoz Lasa, S. Ferriero, G. Brigatti, E. Valero, R. Franchignoni, F. Panminerva Medica. 53(2):129-36, 2011 Jun.

Bij deze review van de literatuur tussen 2001 en 2010 werden 35 artikelen uit de meest invloedrijke medische vakbladen bekeken. 18 artikelen gingen over dier-ondersteunde activiteiten, 8 artikelen over dier-ondersteunde therapie, 9 artikelen over hulpdier programma's. De therapeutische uitkomsten voor dier-ondersteunde activiteiten waren: betere socialisatie, vermindering van stress, angst en eenzaamheid, verbetering stemming en algemeen welbevinden en ontwikkeling van ontspannende activiteiten en recreatie.

Bij dier-ondersteunde therapie werd het gebruik van paarden bekeken bij kinderen met hersenverlamming en spasticiteit in de benen. Spierspanning en motorische vaardigheden blijken te verbeteren. De meeste hulpdier programma's gebruiken honden om diverse patiënten minder afhankelijk te laten zijn van andere mensen bij hun dagelijkse activiteiten. Conclusie is dat veel meer studies nodig zijn.

2009. A qualitative and quantitative review of equine facilitated psychotherapy with children and adolescents. J.A. Lentini and Michele Knox, Universiteit van Toledo. The Open Complementary Medicine Journal 2009, 1, 51-57

Dit is een artikel dat verschillende onderzoeken in de periode 1999-2007 op een rij zet. De methoden, doelgroepen en uitkomstmaten verschillen per studie. Het aantal deelnemers per studie varieert van 5-63. Doelgroepen zijn bijvoorbeeld risicojeugd, vrouwen met een geschiedenis van misbruik, kinderen met gedragsstoornissen, kinderen uit een huiselijk geweld situatie, vrouwen met PTSS, maar ook gezonde volwassenen. Uitkomstmaten zijn bijvoorbeeld toegenomen zelfvertrouwen, zelfwaardering en vermogen de aandacht te focussen, vermindering depressieve gevoelens, schaamte en agressie en toegenomen verbale communicatie en sensimotorische en psychosociale vaardigheden. Er zijn 20 aparte studies kwantitatief beoordeeld: 16 studies geven een positief effect te zien, 3 studies geven geen effect en 1 studie laat een negatief effect zien. Er worden 21 studies kwalitatief beschreven.

Algemene conclusie is dat het voor bovenstaande doelgroepen aannemelijk lijkt dat orthopedagogisch paardrijden (meestal) positieve resultaten oplevert, echter er moet meer en beter opgezet onderzoek gedaan worden om het echt wetenschappelijk te bewijzen. De auteurs pleiten voor een goed opgezette multi-center studie met een gestandaardiseerde methode, die longitudinaal is (2 jaar looptijd), met een controlegroep en vastgelegde uitkomstmaten.

2009 /2010 heeft het bedrijf Chiron Fryslân als leer- onderzoeksbedrijf gefunctioneerd voor een aantal studenten: Jose Grondsma en Karin Koops hebben onderzoek gedaan naar spel materiaal binnen de Equithherapie. Ze hebben voor belangstellende equitherapeuten een therapiekoffer ontwikkeld. Dit was een afstudeeropdracht voor de opleiding Sociale Pedagogisch Hulpverlening aan de Hanze Hogeschool te Groningen.

Andrea Dijkstra, studente orthopedagogiek van Rijksuniversiteit Groningen, heeft onder begeleiding van dr. Drost een praktijkgestuurd onderzoek naar de effecten van equithherapie (Pessotherapie) verricht. Het betrof vier jongeren uit een residentiële hulpverlening met internaliserende en externaliserende gedragsproblemen. Van de gestelde doelen is globaal 75% (deels) gerealiseerd. Kwalitatief geven de jongeren zelf aan veel gehad te hebben aan de therapie. Kwantitatief zijn de uitkomsten niet generaliseerbaar vanwege het lage aantal deelnemers.(onderzoek beschikbaar)

2009 Haalbaarheidsonderzoek van LTO-Noord naar inzet van paarden in de hulpverlening in Friesland (Ingrid van Huizen, Noen-Lambers-Jukema). Uit dit onderzoek blijkt dat er veel samenwerking nodig is om therapie met paarden kwalitatief goed aan te bieden en de effecten zichtbaar te maken. De bereidheid tot samenwerking in Friesland tussen diverse instellingen (aanbieders, zorginstellingen en financiers) is aanwezig.

2004 *Can a week of therapeutic riding make a difference?--A pilot study*

Lana Kaiser, Linda J. Spence, Annique G. Lavergne and Kerrie L Vanden Bosch Human-Animal Bond Initiative, Anthrozoos 17 (1) 2004.

Bij zestien normale kinderen werden de effecten van een vijfdaags rijtherapie kamp gemeten. Boosheid, kwaliteit van leven en zelf-competentie werden gemeten met een vragenlijst die door de kinderen werd ingevuld. Er was met name een verlaging van boosheid te zien direct na het kamp, de andere aspecten gaven geen verschil te zien. Dit effect kan veroorzaakt zijn door de relatie met het paard, de sociale omgeving (groep), het rijden, het contact met de natuur of een combinatie van deze factoren.

Coaching/Counseling

2010 *Afstudeerproject Astrid van de Kamp bij Spiegelend Paard* naar een instrument om het effect van coachtrajecten te monitoren. Het voor dit onderzoek opgestelde instrument is getest op drie coachees. Daardoor kon niet het volledige effect van deze trajecten met behulp van dit instrument worden geïnventariseerd (onderzoek beschikbaar).

2010 *Kwalitatief onderzoek: Student antropologie aan de VU (Maaike Kunst) heeft als stage een kwalitatief onderzoek (literatuurstudie en descriptief veldonderzoek) uitgevoerd naar de methode systemische coaching van Ruud Knaapen/Bureau Wind.* Het onderzoek beschrijft deze methode en geeft de relatie aan met de methode van antropologisch onderzoek naar organisatiesystemen. Zij concludeert dat de holistische kijk en focus op informele structuren en binding en de onderzoekende manier van werken (beschrijvend, niet gericht op antwoorden

of oplossingen) dicht ligt bij het antropologisch onderzoek. Het aspect dat verschilt is dat met paardencoaching geen participerend onderzoek (op de werkplek) gedaan kan worden. Er is niet gekeken naar het effect van systemische coaching (onderzoek beschikbaar).

2009/2010 *Scriptie: Exploratief onderzoek Universiteit Gent naar inzet Equicoaching bij multi-probleemfamilies.* Inventarisatie van tevredenheid cliënten, equicoaches en gezinsbegeleiders met deze methode. Als conclusie wordt gesteld dat equicoaching een goede interventie lijkt voor multi-probleem gezinnen, maar er zijn flinke aanpassingen van de methode nodig, o.a. meer maatwerk. (onderzoeksrapport en samenvatting beschikbaar). Equicoaching is een methode die in 2005 opgezet is door Eric van Poucke.

2008 Trotter, Chandler, Goodwin-Bond & Casey). "A Comparative Study of the Efficacy of Group Equine Assisted Counseling With At-Risk Children and Adolescents," *Journal of Creativity in Mental Health™*, a peer-review publication of the American Counseling Association (ACA).

Dr. Kay Trotter vergeleek de ervaringen van jongeren die deelnamen aan een 12-weeken durend Equine assisted counseling programma met jongeren die op school counseling kregen. De resultaten laten zien dat het gebruik van een paard resulteert in het toenemen van positief gedrag en het afnemen van negatief gedrag. Gedragsverandering die bij traditionele counseling weken kunnen kosten vinden veel sneller plaats omdat het paard directe feedback geeft op het gedrag van het kind. Counseling is in de Verenigde Staten een term voor begeleiding van mensen met allerlei levensproblemen door psychologen.

Leiderschap

2011. Carla van Vliegen (Equus) doet onderzoek naar het inzetten van paarden bij leiderschapstrainingen voor haar afstuderende als psycholoog.

Berdiën Evers (Be&Become) doet onderzoek naar de ervaringen die coaches hebben die met paarden werken als afstudeeropdracht.

2011: Lissa Pohl, Universiteit van Kentucky, Centre for Leadership Development doet een studie naar de effecten van inzet van paarden bij een leiderschapstraining. Vergelijking met andere vormen van leiderschapstraining. Aantal deelnemers 21.

2006/2007 *Scriptie: "Het paard als middel bij coaching"* van Hanna Simoens Katholieke Hogeschool Zuidwest Vlaanderen. Dit betrof een studie voor een bachelor scriptie naar het effect van Equicoaching bij leidinggevend. De hypothese was 'Equicoaching leidt tot positieve gedragsverandering bij leidinggevend'. Er werd met drie leidinggevend een traject gevolgd van een intakegesprek, 3 coachsessies en een evaluatie. De gedragsaspecten leiding geven, delegeren en coachen van medewerkers werden via een vragenlijst die de leidinggevend zelf invulden (subjectief) vooraf en achteraf getoetst. De hypothese werd bevestigd, maar aantal deelnemers is veel te laag om wetenschappelijk verantwoorde conclusies te trekken. Scriptie beschikbaar.

Psychotherapie

2001-2011 Psychologe Inge Umbgrove heeft methode hippofocale psychotherapie opgezet in eerste instantie voor cliënten die bij de Volendam-brand kinderen verloren hebben.

Psycholoog Geza Kovacs doet een promotie onderzoek naar deze methode. Sinds 2005 zijn een aantal pilotstudies gedaan die laten zien dat deze therapie minstens net zo goed werkt als reguliere groepstherapie. Doelstelling voor 2011 is een artikel met de stand van zaken.

Doelgroep: patiënten die met reguliere individuele therapie niet (voldoende) geholpen kunnen worden. Controlegroep wordt behandeld via reguliere groepstherapie. Hypothese: de hippofocale psychotherapie werkt het beste voor patiënten met hechtings- of separatieproblematiek.

2006: Gepubliceerd onderzoek van Shambo bij zes vrouwen met PTSS. Na 10 sessies verbetering in depressieve stemming, dissociatie en functioneren in het dagelijks leven.

2004. *Equine-facilitated psychotherapy benefits students and children*

Roberts, F., J. Bradberry, and C. Williams, 2004, Holistic Nursing Practice., v. 18, p. 32-5.

Verpleegkundigen in hun afstudeerfase die ingezet werden bij klinische observatie van kinderen die paard gefaciliteerde psychotherapie rapporteerden dat zij net zoveel profiteerden van het programma als de kinderen deden. De auteurs hopen dat deze manier van niet-traditioneel leren vaker ingezet zal worden.

2003: Studie door Bizub bij vijf volwassenen met psychiatrische stoornis: persoonlijk leiderschap en zelfvertrouwen verbeterden.

Hannah Burgon, Case studies of adults receiving horse-riding therapy. Anthrozoos 16 (3)

2003. Door middel van case studies werden zes vrouwen met verschillende mentale problemen gevolgd die iedere week leerden paarden verzorgen (poetsen, zadelen uitmesten) en reden. Onderzoeksmethoden waren observatie, interviews en vragenlijsten, waarbij de deelnemers zelf konden verwoorden wat de effecten waren. Zij rapporteerden toegenomen zelfvertrouwen, zelfconcept(?) en sociale stimulatie en gaven aan deze vaardigheden ook in hun gewone leven te gebruiken.

Zorgboerderij

2011. Onderzoek Universiteit Wageningen naar het effect op probleemoplossend gedrag bij probleemjongeren die op een zorgboerderij opgevangen worden. Uit de vragenlijsten die de jongeren zelf invullen blijkt dat het boerderijtraject een positief effect heeft op hun probleemgedrag en zelfwaardering. Deze positieve effecten blijven ook een jaar na het beëindigen van het boerderij traject zichtbaar. De omgeving (ouders/hulpverleners) bemerken deze effecten ook. Uit de afgenomen (wetenschappelijke) testen blijkt echter een minder groot positief resultaat. Door de laagdrempelige opvang op de boerderij worden soms zwaardere vormen van hulpverlening voorkomen. Bij jeugdigen die dag-, weekend- of logeeropvang ontvangen is er ook sprake van een sterke ontlasting van de thuissituatie.

Gedrag en leervermogen paard en mens-paard band

2011. *Onderzoek universiteit Pisa, afdeling ethologie (Paolo Baragli, Chiara Mariti, Leonardo Petri, Francesco di Giorgio, Claudio Sighieri)*

Twee groepen van 6 paarden werden met twee verschillende methoden getraind. Een methode waarbij de paarden de ruimte kregen ook zelf dingen te ontdekken en een methode waarbij de aanwijzingen van de trainer gewoon moesten worden opgevolgd. Gedragmetingen en hartmetingen lieten zien dat paarden de trainingmethode waarbij zij meer ruimte kregen zelf dingen te ontdekken als positiever waardeerden.

2011. *Lesimple, C., Fureix, C., LeScolan, N., Richard-Yris, M., Hausberger, M. 2011. Housing conditions and breed are associated with emotionality and cognitive abilities in riding school*

horses. Applied Animal Behavior Science 129: 92-98. (Artikel beschikbaar)

De huisvesting, het ras en het paardenmanagement op maneges hebben invloed op de emotionaliteit (stress) en het leervermogen van de manegepaarden. Maneges kunnen onderverdeeld worden in vier categorieën: van lage stress/hoge leervermogen tot hoge stress/laag leervermogen. Door de juiste rassen te kiezen, meer groepshuisvesting en voldoende beweging kunnen maneges ervoor zorgen dat de paarden minder gestrest zijn, wat veiliger is voor de manegeruiters.

2010. Van Weeren, P., E. C. Firth, and P. A. J. Brama. 2010. *To move or to perish: The importance of exercise during musculoskeletal development in the horse. Pferdeheilkunde 26: 581-587.*

2009. Hausberger, M., E. Gautier, V. Biquand, C. Lunel, and P. Jégo. 2009. *Could work be a source of behavioural disorders? A study in horses. PLoS ONE 4.*

Uit deze twee studies blijkt dat stereotypieën ontstaan rond de tijd dat paarden gespeend worden of getraind gaan worden (2-3 jaar). Ook werd aangetoond dat het type werk in combinatie met 23 uur stal een risicofactor kan zijn voor het ontwikkelen van stereotype gedrag. Met name paarden in de dressuursport waren in combinatie met 23 uur stal vatbaarder om te gaan kribbebijten en luchtzuigen. Een verklaring van de onderzoekers was dat wanneer deze dressuurpaarden buiten de box kwamen om te trainen niet of nauwelijks, in vergelijking met andere disciplines, de mogelijkheid hadden om zich vrij te bewegen.

2006. *Influence of various early human-foal interferences on subsequent human-foal relationship.* Henry, S.; Richard-Yris, M. A.; Hausberger, M.; *Developmental Psychobiology. 2006. 48: 8, 712-718.*

In dit onderzoek werd de hypothese getest dat pasgeboren veulens fysiek contact met mensen niet altijd positief waarderen. Geforceerd aaien en omgang zorgden niet voor een betere veulen-mens relatie. Hulp bij het vinden van de uier (bij de eerste melk) zorgde zelfs voor vermijding van contact met mensen op twee weken en 1 maand. Een stilstaande persoon bij het pasgeboren veulen zorgde voor betere toenadering.

Waarschijnlijk zorgt het soortverschil (prooidier) ervoor dat aanraking anders wordt beleefd door het jonge dier. Het is dus belangrijk om goed op het veulen te letten wat hij op dat moment als prettig ervaart. Als het veulen de vrijheid krijgt zich uit de behandeling terug te trekken wanneer hij dat zelf wil, zal de mens-veulen band zich beter ontwikkelen.

2005. *Human-mare relationships and behaviour of foals toward humans.* Henry, S.; Hemery, D.; Richard, M. A.; Hausberger, M. *Applied Animal Behaviour Science. Elsevier, Amsterdam, Netherlands: 2005. 93: 3/4, 341-362. 43*

Een experimentele studie waar gekeken werd of merries de relatie van hun veulen met mensen beïnvloedden. Totaal 41 merries en veulens werden in twee groepen gesplitst; in de eerste (experimentele) groep werden de merries en veulens zacht gepoetst en met de hand gevoerd gedurende een kwartier gedurende de eerste vijf dagen na de geboorte van de veulens. In de tweede groep werd geen contact gemaakt met de merries en de veulens. De reacties werden onder verschillende condities bekeken: 5 minuten in aanwezigheid van een onbeweeglijk persoon op het moment dat de veulens 15 en 30-35 dagen oud waren, een toenaderingstest bij 15 dagen en een zadeldekje tolerantie test op 30-35 dagen. Tot slot nog toenadering-aaien door de bekende persoon en een onbekende persoon op 13-15 maanden leeftijd. Diverse observaties suggereren dat merries invloed hebben op de manier waarop hun veulens met mensen omgaan:

1. Tijdens de handelingen waren de veulens van beschermende moeders altijd verder weg van de behandelaar dan veulens van kalme merries.
2. De veulens in de experimentele groep kwamen op alle leeftijden dichterbij de behandelaar en gingen meer contact aan (ruiken, likken) dan de controle veulens.
3. Vlucht- en vermijdingsreacties bij de veulens in de experimentele groep waren minder en het zadeldekje werd gemakkelijker en sneller geaccepteerd dan bij de controle veulens.
4. De gevolgen bleven aanwezig tot de veulens 1 jaar oud waren en waren overdraagbaar op vreemde mensen, deze konden de veulens ook gemakkelijker benaderen.

Dit is het eerste onderzoek waarbij voorbeeldgedrag van de moeder gebruikt wordt om de relatie tussen mens en veulen te vergemakkelijken.

2004. *Van De Lest, C. H. A., P. A. J. Brama, and P. Van René Weeren. 2002. The influence of exercise on the composition of developing equine joints. Biorheology 39: 183-191.*

Beweging is voor paarden een van de belangrijkste basisbehoeften en is noodzakelijk voor een goede opbouw van bot- en spierweefsel. Vrije beweging bevordert de natuurlijke bewegingen van het paard, zonder daarbij verplicht een bepaalde, soms niet natuurlijke houding, aan te nemen.

2004. *Hausberger, M., C. Bruderer, N. L. Scolan, and J. S. Pierre. 2004. Interplay between environmental and genetic factors in temperament/personality traits in horses (Equus caballus). Journal of Comparative Psychology 118: 434-446.*

2002. *The factor structure of horse personality. P. H. Morris, A. Gale and S. Howe. Anthrozoos 15 (4) 2002.*

Tweehonderdtien eigenaren vulden een persoonlijkheid vragenlijst in (gebaseerd op Big Five) in voor hun paarden. Deze eigenaren gaven aan dat neuroticisme en extraversie de trekken waren die ze het meest betrouwbaar konden schatten voor hun paarden. Het soort werk/sport van deze paarden kwam aardig overeen met hun persoonlijkheidstrekken en ervaren paarden bleken meer extravert te zijn. Deze studie geeft enig bewijs dat de Big-Five als persoonlijkheidsbeschrijving gebruikt zou kunnen worden voor andere soorten als de mens.